

“Wszyscy wędrujemy razem Drogą Mleczną, drzewa i ludzie.”
John Muir, *The Mountains of California*

Autorki projektu:

Eliza Flaszewska - artystka, nauczyciel, terapeutka, arteterapeutka, doradca metodyczny, regionalistka.

Dorota Koziół- Żurawska - nauczyciel, terapeutka, doradca metodyczny, regionalista, hortiterapeutka.

Drzewa są dla ludzi czymś więcej niż dalekimi kuzynami... Łączy nas odwieczna zażyłość, towarzyszą nam w całych ewolucyjnych dziejach. Nasi przodkowie żyli na drzewach, później tworzyli z nich cywilizacje Las daje nam surowce, utrzymuje określoną jakość atmosfery ziemskiej, łagodzi klimat.

Co mamy z nimi wspólnego?

Kod genetyczny, składający się z identycznych trójek nukleotydów, kodujących identyczne aminokwasy w łańcuch białek. Biochemiczne mechanizmy syntezy i przetwarzania energii. Informacje genetyczne umiejscowione w chromosomach w jądrze i mechanizmy przetwarzające te informacje na rozwój za pośrednictwem hormonów.

Są również inne podobieństwa wynikające z konwergencji. Drzewa czerpią składniki odżywcze i reagują na środowisko. Rozmnażają się płciowo i starzeją się. Zapadają na choroby, ale mają mechanizmy obronne. Zmagają się z konkurencją. Poruszają się (choć tkwią w miejscu), reagują na bodźce i zdobywają nowe terytoria. Czy coś nam to przypomina?

Publikacje naukowe i popularno-naukowe, podręczniki i przewodniki, klucze do poznania roślin, zielniki zwyczajne i czarodziejskie, stare i nowe kalendarze, pamiętniki, zbiory obyczajów, wróżb, horoskopy, klechdy, podania, zabobony, żywoty świętych i pustelników zamieszkujących dziuple wypróchniałych pni - wszystko to mówi o drzewach.

A co mówią drzewa?

Jakie gawędy opowiadają nam rodzime gatunki? Te, rosące od wieków na polskiej ziemi.

Wystarczy się rozejrzeć, skupić, obserwować, słuchać, wachać, dotykać i czuć!

Głównym celem naszego projektu jest wzbudzenie życzliwego zainteresowania drzewami. Jeśli ktoś dodatkowo się drzewem zaopiekuje - cel projektu zostanie osiągnięty!

Drzewa są związane z człowiekiem, odkąd pojawił się na ziemi. Zawsze, kiedy wzrokiem szukamy nieba - zahaczamy o korony drzew, będące swoistą drabiną do nieba. Ich stabilne korzenie stanowią obietnicę oparcia, którego człowiek szuka w życiu. Żywotność niektórych gatunków budzi szacunek. W przeszłości kobiety powierzały korzeniom drzewa swoje łóżyska, a do dzisiaj chętnie sadi się młode drzewka, aby uczcić narodziny nowego potomka. "Bez korzeni nie ma rozwoju ani pamięci."

Jeden z najwybitniejszych biologów ewolucyjnych Edward O. Wilson w końcu XX wieku spopularyzował pojęcie biofilii. Opisuje ona naturalną potrzebę człowieka do szukania kontaktu z przyrodą i nawiązywania relacji z żywymi organizmami. Coraz więcej opracowań naukowych dowodzi, że obcowanie z przyrodą ma charakter terapeutyczny - kąpiele leśne są polecane jako element uzdrawiający i od stresowujący. Słuchanie ptaków, mieszkających w koronach drzew również poprawia nasze samopoczucie. Warto dbać o zieleń wokół naszych domów, szkół, przedszkoli, miejsc pracy.

W dzisiejszym kryzysie klimatycznym naturalnie pojawia się pytanie, czy doceniamy królestwo roślin? Według Stefano Mancuso, włoskiego botanika, profesora wydziału rolnictwa, żywności, środowiska i leśnictwa "Lekceważenie królestwa roślin jest głęboko zakorzenione w naszej kulturze. (...) Powszechnie panująca hierarchia wartości plasuje rośliny na ostatnim miejscu wśród organizmów żywych. Całe królestwo roślin jest kompletnie niedoceniane, mimo że to właśnie od nich zależy nasze przeżycie na tej planecie i nasza przyszłość."

Drzewa pomagają oczyszczać powietrze, zatrzymywać wodę deszczową, działają jak ekologiczne klimatyzatory, chłodząc powietrze. Ich obecność przynosi nam wiele korzyści, ale tylko jeśli rośliny są w dobrej kondycji. Dlatego warto je uważnie obserwować, zwracając jednocześnie uwagę na to, co dzieje się w ich otoczeniu.

Drzewa to doskonałe obiekty badań, ze względu na ich długowieczność, łatwość identyfikacji i powszechność występowania wielu gatunków w całej Europie. Są również miejscem życia dla licznych gatunków zwierząt i roślin.

Obserwacje sezonowych zmian związanym z cyklem życia drzewa i miejscem jego występowania mogą również dostarczyć nam istotnych informacji. Regularna obserwacja drzew jest sprawą prostą, a jednocześnie dającą

satysfakcję. Wystarczy trochę praktyki, by stać się ekspertem w monitorowaniu zmian, jakie zachodzą w życiu drzew przez cały rok.

Biorąc udział w projekcie, oprócz nauki - ćwiczymy uważność, wypatrujemy mniejszych cudów natury: porostów na drzewach, owadów, gniazd, gąsienic. Projekt zakłada korzystanie z dobrodziejstw techniki - smartfonów, lup, tabletów. Coraz lepsze parametry urządzeń pozwalają się cieszyć obserwacjami mikroświata. Skupmy się na pełnym i świadomym obserwowaniu, a nie natychmiastowym udostępnianiu relacji w mediach społecznościowych.

Wybierając drzewo lub drzewa do prowadzenia obserwacji należy zwrócić uwagę na

kwestie bezpieczeństwa przy wyborze lokalizacji. Nie decydujemy się na miejsca, gdzie można narazić uczniów i siebie na zagrożenia (brzegi rzek, strome zbocza, sąsiedztwo szlaków komunikacyjnych, ujście ścieków, itp.).

Należy też zastanowić się, ile czasu zajmie dotarcie do obiektu czy obiektów obserwacji, jak również, czy jest możliwe wykonanie zadania w zaplanowanym czasie uwzględniając możliwości uczniów niepełnosprawnych biorących udział w zajęciach.

Wybierzcie drzewo. W pobliżu miejsca, w którym bywacie codziennie. Może to być ulica, park, skwer, ogródek szkolny, jakiegokolwiek miejsce. Znajdźcie jedno miejsca, z którego bezpiecznie będziecie mogli fotografować to drzewo, rysować, obserwować.

Działania artystyczne

Zadanie fotograficzne:

Fotografujcie wasze drzewo z tego samego miejsca, w tym samym ujęciu, kadrze, perspektywie. Fotografujcie drzewo o poranku, w środku dnia, o zmierzchu, nocą. O każdej porze roku. W różną pogodę. We mgle, w słońcu, w deszczu, w śniegu, w wietrze. Za każdym razem w takim samym ujęciu! Będzie to dokumentacja przemijania, rozwoju, budzenia się i zapadania w sen. Jak w wiecznym kole sansary. Pod koniec projektu wybieracie 10 najlepszych zdjęć drzewa i wydrukujecie je na papierze fotograficznym w formacie 10 x 15 cm.

Zadanie rysunkowe/malarskie:

Waszym zadaniem jest rysowanie i malowanie drzewa w różnych odsłonach - pór roku, warunków atmosferycznych. Możecie to robić w salach, wzorując się na wcześniej wykonanych zdjęciach. Każda placówka może przesłać maksymalnie 5 prac plastycznych, w formacie A4 lub A3.

Sprawozdanie:

Fotografie i skany prac na bieżąco w trakcie trwania projektu zamieszczamy w grupie fejsbukowej "OPOWIEŚCI DRZEWA". Ostatecznie, oryginały prac plastycznych oraz wydrukowane fotografie przesyłacie do 31.05.2024 r. na adres:

Eliza Flaszewska, MDK nr 1, ul. Powstańców Warszawskich 12, 41-902 Bytom

lub

Dorota Koziół – Żurawska Przedszkole Miejskie nr 78 ul. Radockiego 62,
Katowice 40-645.

Prace zostaną wyeksponowane na wystawie w Galerii “Pod sztrychem” w MDK
nr 1 w Bytomiu oraz w RODN WOM Katowice.

Prace przechodzą na własność organizatora.

Wystawa będzie wystawą mobilną, każda zainteresowana placówka będzie
mogła eksponowane prace przejąć i zorganizować wystawę w swojej instytucji.
Po tournée prace wracają do Bytomia do MDK nr 1.

Obserwacja

- Określcie gatunek drzewa - zachęcamy do adopcji drzewa liściastego, właśnie dzięki liściom najlepiej będzie widać zachodzące zmiany
- Przygotujcie wraz z wychowankami Kronikę Drzewa w której będziecie mogli opisywać opowieści Waszego drzewa - zachodzące zmiany, wzrost, wklejać liście w różnych porach roku, wykonane zdjęcia czy prace. Wystarczy grubszy zeszyt A4. Inwencję twórczą zostawiamy po Waszej stronie. Mile widziana piękna okładka lub strona tytułowa, wykonana samodzielnie przez grupę/klasę/zespół.
- Ustalcie wspólnie, kiedy będą odbywały się wizyty przy Waszym Drzewie - raz w tygodniu, raz na dwa tygodnie. Deszcz nie powinien stanowić przeszkody - woda może stanowić również źródło informacji i inspiracji.
- Pierwsza wizyta - nazwijcie wybrane Drzewo. Drzewa, które są cenne, np. z uwagi na wiek, mają swoje imiona, cis Henryk, dąb Barzyńskiego, dąb Bartek, dąb Bolko.
- Zróbcie sobie wspólne zdjęcie pod Drzewem. Dzięki dokumentacji fotograficznej będziecie mogli zobaczyć, jak zmieniacie się Wy i Drzewo.
- Zachęćcie dzieci, aby własnymi słowami opisały Drzewo, zapisujcie wypowiedzi w kronice. Niech opiszą kolor kory, liści, wielkość Drzewa w stosunku do własnej osoby czy też do otaczającej przestrzeni, zachowanie liści na wietrze.
- Zwróćcie uwagę na mieszkańców kory Drzewa - czy widzicie jakieś małe zwierzątka, owady?
- Zmierzcie grubość pnia Drzewa, na wysokości 1,3 metra, (tzw.pierścienica), zapiszcie wynik. Pomiar powtarzajcie cyklicznie, np. co miesiąc.
- Jeżeli jest taka możliwość, wklejcie liść do kroniki. Nie zrywamy niczego na siłę, lepiej obciąć jeden listek niż złamać całą gałąź.
- Zapisujcie daty , kiedy :
 - zaczęły się rozwijać pierwsze pąki
 - pojawiły się pierwsze kwiaty
 - pojawiły się pierwsze liście
 - dojrzały owoce lub kiedy rozwinęły się nasiona
 - wszystkie liście stały się brązowe lub żółte
 - zaczęły opadać liście

- Zastanówcie się co nam daje Drzewo? Zapiszcie lub narysujcie Wasze przemyślenia.
- Posłuchajcie szumu liści, o każdej porze roku. Nawet w zimowy dzień drzewo może opowiadać wiele historii, pomimo zimowego snu.
- Systematycznie sprawdzajcie czy ktoś nie został Drzewnym Lokatorem - ptak, ssak czy może ciekawe owady? Pamiętajcie o przestrzeganiu zasad bezpieczeństwa, w razie zauważenia niebezpieczeństwa poinformujcie odpowiednie służby.
- Korzenie - czyli taki fragment Drzewa, który pozwala zachować mu stabilność... i? Poszukajcie informacji, po co Drzewu korzenie. Zapiszcie informacje w kronice, ilustracje mile widziane.
- Wykorzystajcie lupy i lornetki - wrażenia opiszcie w kronice lub wykonajcie rysunki na kartkach małego formatu i wklejcie je do książki. Obserwujcie zarówno korony drzew w różnych porach roku, jak i korę, korzenie, liście. Kryją one przed nami wiele niespodzianek, które odkrywa dopiero szkło powiększające.
- Oglądajcie opadłe liście - może znajdziecie tam ślady owadów czy szkodników?
- Jeżeli jest taka możliwość, przynieście koce i połóżcie się pod Drzewem, obserwujcie promienie słońca, które się przebijają przez koronę Drzewa. Zastanówcie się, jaką techniką plastyczną można oddać wrażenie migotania słońca? Jak zamknąć promyki na kartce papieru?
- Obserwujcie powierzchnię gleby pod drzewem a także widoczne korzenie w poszukiwaniu dżdżownic, stonóg, wijów i innych saprofagów. Poszukaj także śladów zwierząt żerujących pod drzewem (odchody, resztki łupin nasiennych).
- Sprawdźcie, czy w okresie wiosennym ktoś nie został Drzewnym Lokatorem i nie założył gniazda. Musicie wtedy zachowywać się cicho, aby nie spłoszyć młodych rodziców i nie zaszkodzić jajkom lub pisklątom.
- Zróbcie jesienne bukiety, które ozdobią Wasze sale. Zachęcamy do zrobienia im zdjęć.
- Poszukajcie na Waszym Drzewie mchu. Pamiętajcie, że mech jest pod ochroną. Zróbcie mu zdjęcie i w aplikacji np. Plant Net odszukajcie jaki to gatunek mchu. Spróbujcie go narysować w kronice.
- Wąchajcie Drzewo w różnych porach roku - jak pachnie latem, a jak jesienią? Jak pachnie w upał, a jak po deszczu?

- A może pod Waszym Drzewem zagościł król Borowik Wspaniały? Albo któryś z jego olbrzymiej świty? Pamiętajcie, z dziećmi nie zrywamy i nie dotykamy żadnych grzybów. Może uda Wam się ułożyć krótkie opowiadanie lub wiersz z grzybem w roli głównej? Zapiszcie je w kronice, ilustracje mile widziane.
- Pająki... budzą strach, ale są bardzo pożyteczne. Jeżeli zauważycie jakiego na drzewie, zostawcie go w spokoju, ale zanotujcie jego wizytę w kronice.
- Napiszcie list do Waszego Drzewa - za co chcecie podziękować wszystkim Drzewom na całym świecie?
- Dotykajcie Drzewo - sprawdzajcie jaką fakturę ma kora, gałęzie, liście
- w różnych porach roku. Opisujcie swoje wrażenia w kronice.
- Pamiętajcie o systematycznej dokumentacji fotograficznej - dzięki niej dzieci będą widziały, jak drzewo zmienia się przez cały rok.
- Po rocznej obserwacji drzewa przygotujcie prezentację dla rodziców i gości placówki - forma dowolna. Zapoznajcie ich z wynikami obserwacji, zaprezentujcie zdjęcia, ilustracje, wnioski, przemyślenia, opowieści, wiersze czy bajki. Zainteresujcie rodziców Waszym drzewem oraz popularyzujcie potrzebę dbania o środowisko przyrodnicze, szczególnie w miastach.

Sprawozdanie

Do dnia 31.05.2024 należy przesłać Kronikę Drzewa, wraz z osobno wydrukowanymi zdjęciami i pracami plastycznymi (patrz Sprawozdanie z działań artystycznych) na adres:

Eliza Flaszewska, MDK nr 1, ul. Powstańców Warszawskich 12, 41-902 Bytom

lub

Dorota Koziół – Żurawska Przedszkole Miejskie nr 78 ul. Radockiego 62, Katowice 40-645.

Jeżeli chcecie, aby Wasza kronika trafiła do Was z powrotem, prosimy o kopertę zwrotną z adresem i znaczkiem.

Zaświadczenia o udziale w projekcie zostaną przesłane na podany podczas zapisu do projektu adres mailowy, do 30 dnia od dnia otrzymania sprawozdania drogą pocztową.